

Een beeld in de melkstal van Harm en Ankie van der Veen-Meijer na een huiskeuring.

HOOG IN FOKWAARDELIJSTEN

'Fokkerij brengt de sjeu eraan'

Tekst: Wilma Wolters

Zonder die extra aandacht voor fokkerij zouden Harm en Ankie van der Veen-Meijer hun geitenbedrijf niet met zoveel plezier runnen. Het geeft voor hen nou net de sjeu eraan. En ze blijken het ook nog eens goed in de vingers te hebben.

Harm en Ankie vinden beiden fokkerij een mooie bezigheid, en beslissen dan ook samen.

Dit jaar staan er tien bokken en tien geiten van Harm en Ankie van der Veen-Meijer uit het Friese Makkum bij de eerste vijftig dieren op de fokwaardelijsten die Elda samenstelt. De dieren fan de Geitebreche komen de laatste drie jaar steeds hoger in die lijsten voor. Dat stemt de echtgenoten trots. "Ik vind het vooral mooi om te zien dat de dieren die erin voorkomen, de dieren zijn die wij nastreven", aldus Ankie. Die 'perfecte geit' is er volgens de geitenhouders een die gemakkelijk veel melk geeft zonder af te lammeren. Harm licht toe: "Een duurzame geit dus. Met een superuier, beenwerk dat niet te krom en niet te recht is, en veel breedte." Hoog hoeven de geiten niet te zijn. "Veel geitenhouders denken dat een grote geit veel melk geeft. En dat kan. Maar een kleine kan zeker ook veel geven. Ik zie liever meer breedte. Dan weet ik dat de geit het ruwvoer kan verwerken."

Beeld compleet maken

Harm en Ankie vinden beiden fokkerij een mooie bezigheid "omdat je kunt zien waar je mee bezig bent en merkt dat het echt zin heeft". Ze nemen ook samen beslissingen. Maar waar Harm toch wel heel graag naar een mooie geit toewerkt en vaak eerder een bok zou inzetten die uiers verbetert dan een bok die gehaltenes verhoogt, hoeft de mooiste geit van Ankie niet per se een exterieur-

geit te zijn. "Ik zie graag een actieve, gezonde geit. Een met uitstraling. Zo een die de emmer brokjes omgooit als je haar op de foto wilt zetten."

Toch zijn de echtelieden het meestal wel met elkaar eens wat bokkeuze betreft. In drie lammerperiodes per jaar – februari, juni en oktober – worden er elke keer zo'n 225 tot 300 lammetjes geboren. Bij groepjes van 25 tot 30 lammeren komt één bok, 50 tot 100 dieren worden geïnsemineerd en de rest wordt uit de hand gedekt. "Als we zien dat een van de geiten uit die groep rits is, bespreken we tijdens de koffie welke bok erbij moet. We willen het beeld compleet maken. We kijken wat de geit mist, en zoeken dat in de bok." Een sterke eigenschap van een geit nog sterker proberen te maken door een bok te zoeken die precies dat kenmerk vererft, werkt in hun ogen niet. "In onze ervaring is plus en plus nooit plusplus." Hun aanpak lijkt iets weg te hebben van Triple a. "Dat klopt", vindt Harm, "maar dat is het niet per se. Wij kijken ook nog naar productie en gehaltenes. En naar inteelt. We blijven zoeken naar voldoende variatie."

3 liter is kantelpunt

Al sinds 2007, toen Harm en Ankie het bedrijf inclusief veestapel kochten, doen ze aan melkcontrole. Elke zes weken, zowel liters als gehaltenes worden dan bepaald. "Daar zie ik toch elke keer weer tegenop", geeft Ankie toe. "Al is dat nu veel minder dan voorheen. We hebben nu een vast team van vier mensen. We zijn op elkaar ingespeeld en daardoor kost het melken tijdens melkcontrole maar 20 minuten extra." Het leukste komt daarna: als de cijfers binnenkomen. "We kijken eerst naar het gemiddelde, en dan naar de hoogste geiten. En vlak voor een dekperiode kijken we ook naar de productielijn: welke dieren gaan zakken."

Daarbij is 3 liter het kantelpunt. Geven ze minder dan 3 liter en zijn ze in een conditie dat ze kunnen aflammeren, dan komt de bok erbij. Harm: "Als geiten al zes of zeven jaar meer dan 3 liter melk geven, weet je dat ze het goed volhouden. Van die geiten willen we er wel meer, en daar zouden we ook graag een bokje van aanhouden. Maar als een geit elk jaar moet aflammeren om melk te blijven geven, dan stoppen we daar mee."

De geitenhouders kiezen daarmee niet voor het eenvoudiger systeem van geiten één of twee keer laten lammeren en dan afmelken. "We kijken echt individueel per geit of ze een dracht nog aan kan", vertelt Ankie. "En de keuze is niet altijd gemakkelijk", vindt Harm. "Van een achtjarige geit die al heel lang melk geeft, wil je wel een lammetje omdat ze zo duurzaam is. Maar je moet niet verwachten dat ze na het aflammeren weer veel meer melk zal gaan geven."

Het nadeel van geiten fokken die lang melk geven, is dat er ook een aantal 'oude tantes' in de kudde lopen. Harm lacht: "Die halen het

Foto: Ankie van der Veen

Sven bezorgde Harm en Ankie een paar jaar geleden een vermelding in de top 100 en hij staat nu op plek 3.

Foto: Goltzen Pieter van der Veen

Twee Sven-zonen. Jeen uit de Jacoba-familie en Immo uit de Ilse's. Zowel de moeder, grootmoeder als tante van Immo hebben 10.000 kg melk geproduceerd in Makkum.

TOP 15 BOKKEN (NEDERLAND 2020, FOKWAARDES DUURMELKEN)

NAAM	GEBORTEJAAR	VADER	SELECTIE-INDEX	KG VET + EIWIT	PERSIST, KG V+E	% BTBH KG V+E	KG MELK	PERSIST, KG MELK	KG VET	KG EIWIT	BEDRIJF (VET=AANWEZIG)
Boele fd Geitebreche	2015	JH Mervin	139	147	9	70	1820	9	79	69	H. en A. Van der Veen-Meijer
NH Hendrik	2015	SH Elmo	120	127	-1	81	1379	-2	67	59	G.M. Maasdriel Breeding
Sven fd Geitebreche	2011	Daniël fd Geitebreche	117	122	7	92	1898	13	61	61	H. en A. Van der Veen-Meijer
NH Fabio	2012	NH Casper	110	124	2	93	1867	6	75	49	Mts. Nooteboom
Popke fd Geitebreche	2016	Jacobus fd Geitebreche	102	103	8	64	1599	5	47	55	H. en A. Van der Veen-Meijer
NH Jeroen	2017	NH Ivy	101	108	3	57	1508	6	58	50	Mts. Nooteboom
NH Hero	2015	SH Elmo	97	105	4	85	1686	15	59	47	Mts. Nooteboom
Sije fd Geitebreche	2016	Sven fd Geitebreche	97	101	4	66	1546	7	50	51	H. en A. Van der Veen-Meijer
NH Josef	2017	NH Hero	95	104	7	57	1654	15	59	45	Mts. Nooteboom
JH Jordan	2017	Merilla Olivan	95	104	16	61	1353	24	59	44	Geiten KI Nederland
CHD Manuka	2015	CHD Jacob	95	96	-8	74	1612	-16	44	52	Melkgth. Schoenmakers
Merilla Roger	2015	Merilla Robert	88	102	11	86	1380	28	64	38	6367015
Gearwurking Aquila	2016	Oldwood Filemon	87	99	3	74	1583	-3	60	39	H. en A. Van der Veen-Meijer
GB Edon	2018	Sven fd Geitebreche	84	91	4	62	1594	0	51	41	Geiten KI Nederland
NH Impact	2016	NH Fabio	83	94	-2	74	1436	0	56	37	Mts. Nooteboom

In deze duurmelfokwaardes wordt het talent van familietakken meegerekend en alle melkmeting tot 730 dagen.

- Selectie-index: vat de fokwaarden samen in één getal. kg eiwit wordt het sterkst meegewogen, kg vet heeft ook een groot aandeel. kg melk telt een fractie negatief mee.
- kg vet + eiwit, kg vet, kg eiwit, kg melk: indicatie van de meerproductie ten opzichte van de gemiddelde geit van 5 jaar geleden. Hoeveel kilogram vet/eiwit/melk produceert een nakomeling meer in 730 dagen tijd.
- persist. kg v+e, persist. kg melk: in hoeverre kan de nakomeling de productie van kilogrammen vet/eiwit/melk op peil houden.
- % Btbh kg v+e: betrouwbaarheidspercentage hangt af van de hoeveelheid melkcontrolegegevens die is gebruikt voor de fokwaardeschatting.

Foto: Ankie van der Veen

Elske 29 (V: Sven) staat op plek 2 in de lijst en produceerde 2.053 kg melk met 3,46% vet en 3,77% eiwit. Een volle broer staat bij de ki ter dekking.

Foto: Ankie van der Veen

Jacoba 26 (V: Sven) gaf 2.006 kg melk met 3,36% vet en 2,95% eiwit en Jacoba 35 (V: Popke) 2.506 kg melk met 3,46% vet en 3,21% eiwit.

TOP 15 GEITEN (NEDERLAND 2020, FOKWAARDES DUURMELKEN)

LEVENSNUMMER	GEBORTEJAAR	SELECTIE-INDEX	KG VET+EIWIT	PERSIST. KG V+E	% BTBH KG V+E	KG MELK	PERSIST. KG MELK	KG VET	KG EIWIT	BEDRIJF (VET=AANWEZIG)
NL 100167116048	2017	133	136	13	51	2194	20	65	71	H. en A. Van der Veen-Meijer
NL 100193531323	2018	111	116	4	51	1519	3	60	57	H. en A. Van der Veen-Meijer
NL 100167015651	2017	105	114	8	53	1492	10	64	51	H. en A. Van der Veen-Meijer
NL 100167116055	2017	104	107	9	48	1605	11	53	55	H. en A. Van der Veen-Meijer
NL 100193274156	2018	102	111	11	45	1782	20	61	50	Mts. Nooteboom
NL 100193474509	2018	102	111	5	45	1683	11	61	49	Mts. Nooteboom
NL 100193774168	2018	100	109	6	45	1433	9	61	48	Mts. Nooteboom
NL 100114066507	2018	99	105	2	48	1278	5	55	49	Mts. Nooteboom
NL 109990282090	2015	97	107	8	60	1045	12	63	44	Mts. Meekma-Van der Meer
NL 100114966360	2017	95	102	1	52	1592	2	56	46	Mts. Nooteboom
NL 100114066747	2018	94	100	1	47	1292	3	53	47	Mts. Nooteboom
NL 100114066514	2018	93	97	0	47	1155	1	49	47	Mts. Nooteboom
NL 100193931460	2018	93	96	5	45	1440	10	48	49	H. en A. Van der Veen-Meijer
NL 100138300537	2016	93	94	12	55	1584	23	44	51	H. en A. Van der Veen-Meijer
NL 100144177105	2016	92	98	4	51	1196	8	52	46	Mts. Nooteboom

In deze duurmelfokwaardes wordt het talent van familietakken meegerekend en alle melkmeting tot 730 dagen.

- Selectie-index: vat de fokwaarden samen in één getal. kg eiwit wordt het sterkst meegewogen, kg vet heeft ook een groot aandeel. kg melk telt een fractie negatief mee.
- kg vet + eiwit, kg vet, kg eiwit, kg melk: indicatie van de meerproductie ten opzichte van de gemiddelde geit van 5 jaar geleden. Hoeveel kilogram vet/eiwit/melk produceert een nakomeling meer in 730 dagen tijd.
- persist. kg v+e, persist. kg melk: in hoeverre kan de nakomeling de productie van kilogrammen vet/eiwit/melk op peil houden.
- % Btbh kg v+e: betrouwbaarheidspercentage hangt af van de hoeveelheid melkcontrolegegevens die is gebruikt voor de fokwaardeschatting.

gemiddelde van ons bedrijf zeker niet omhoog.” Sharona bijvoorbeeld, die is 13,5 jaar oud. Ze is een van de geiten die 1.000 kg vet en eiwit heeft gegeven en haar totale levensproductie is 17.271 kg melk. Twee keer bracht ze lammeren, in 2008 en 2012. Momenteel geeft ze nog 2 liter melk. “Het is een lelijke geit, maar ze loopt nog mee en we doen haar nooit weg.”

Tien familielijnen

Een van de stammoeders van de Jacoba's, Jacoba 5, is er ook nog. Ze is tien jaar, heeft afgelopen voorjaar nog gelammerd en bracht toen drie geitjes van GB Isaak, uit de Ilse-familie. Harm: “Ze loopt in het koppel, is nog steeds fit, maar geeft momenteel nagenoeg geen melk meer. We dekken haar nu niet weer aan, ze mag met pensioen.” Uit de Jacoba-lijn lopen meer dan honderd nakomelingen. De Jacoba's en de Ilse's zijn de favoriete familielijnen van Harm en Ankie. “De Jacoba's hebben een heel hoge levensduur en geven makkelijk melk. Ilse's zijn sterke geiten en kennen ook die hoge levensduur.” Ook zijn er Pietie's, Eline's, Elskes, Jetskes – er zijn zo'n tien familielijnen in de stal, waarvan Harm er een heel aantal zo in de stal kan herkennen. Pas als een geit 10.000 liter heeft gegeven, pluist Harm de hele familie zo ver mogelijk na en krijgen ze een familienaam. Zo heeft 75 procent van de dieren in Makkum nu een naam. Er zijn 118 geiten die meer dan 10.000 liter hebben gegeven, waarvan er nog 22 aanwezig zijn. Daarnaast hebben tien dieren meer dan 1.000 kg vet en eiwit gegeven en daarvan zijn er nog twee op het bedrijf. De geit waar de echtgenoten op dit moment het meest trots op zijn, is Jacoba 48, de geit die bovenaan in de top 100 staat. Harm: “Dat is echt een topgeit. Afgelopen voorjaar konden we vijf generaties Jacoba's op de foto zetten, en die zijn allemaal goed.” Ankie wil ook Elske 29 nog noemen. “Zij is ook een topper. Ze geeft veel melk en heeft hoge gehalten. Een Sven-zoon staat nu bij de ki en bezet plek 14 op de bokkenlijst: Edon.”

Kleurtjes in de stal

Ze zijn niet bang voor kleurtjes in de stal, en om vers bloed binnen te brengen, kruisen de Van der Veens wel met Engels en Nubisch bloed. De Engelse dieren zijn met name Britse Toggenburgers. “Die lopen voorop in beenwerk en uier. Als je dat in je stal wilt verbeteren, maak je met deze dieren een grote stap. Het kruisingseffect doet dan zijn werk. Hier heeft een kwart van de geiten wel Engels

bloed.” Het eiwit van deze dieren is vaak laag. “Maar als je kruist met een geit die goed eiwit heeft, dan kan het wel. Of je kruist weer eens met Nubisch bloed. Die zetten we hier selectief in om de gehalten te verhogen. Of om de vaders te kunnen herkennen, als we meerdere groepen lammeren hebben.”

Het begon met Sven

Met name bok Sven (2011) – derde op de bokkenlijst 2020 – heeft er destijds voor gezorgd dat hun bedrijf in de fokwaardelijst voorkwam. En dat was een geluk bij een ongeluk. Harm vertelt: “We zouden Sven eigenlijk verkopen, als lam. Maar toen brak hij zijn poot en bleef hij hier. In het eerste jaar kregen we een paar dochters van hem, en zagen dat die wel goed waren. Toen hebben we hem meer ingezet en bleek hij heel goed te zijn. Hij bevrucht heel best en zorgt voor persistente geiten die het lang volhouden.” Ankie vult aan: “Dat gebeurt dus ook met fokkerij; je ziet aan de buitenkant niet altijd wat

het dier in zich heeft. We hadden Sven niet zó goed ingeschat.” Zo'n 250 bokjes verkopen de geitenhouders elk jaar. Een derde gaat naar het buitenland en komt in België, Luxemburg, Hongarije, Engeland of bijvoorbeeld Rusland terecht. Dat kost tijd, maar levert ook wat op. Harm: “Met de verkoop van de bokken betalen we de kosten van de melkcontrole. Ruwweg.”

“ Al tien dieren gaven meer dan 1.000 kg vet en eiwit

Geiten zoals Harm en Ankie ze nastreven: Jacoba 5 en Sharona hebben veel melk gegeven en niet vaak gelammerd.